



Városunk

Budapesti Honismereti Híradó

XIV. évfolyam 3. szám

Ingyenes

2011. július

Kétszáz év emlékei

Időutazás a XVIII. kerületben

A kerületi Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény új hely- és oktatástörténeti állandó kiállítását május 6-án a Múzeumsarok Kiállítóteremben nyitották meg – a „200 év emlékei” Pestszentlőrinc–Pestszentimre történetével, a „Tomory-terem” oktatástörténetünk múltjával foglalkozik. Tárlatuk a Nemzeti Erő-

forrás Minisztérium ALFA programja és Pestszentlőrinc-Pestszentimre Önkormányzatának támogatásával valósult meg.

A szép számú közönséget Heilaufer Zsuzsanna gyűjteményvezető köszöntötte – szerencsére az időjárás kedvezően alakult, így a meglelték kényelmesen elfértek (Folytatása a 8. oldalon.)



Balra a Kiss fotóműhely enteriőrje

Egy polgár lakásai

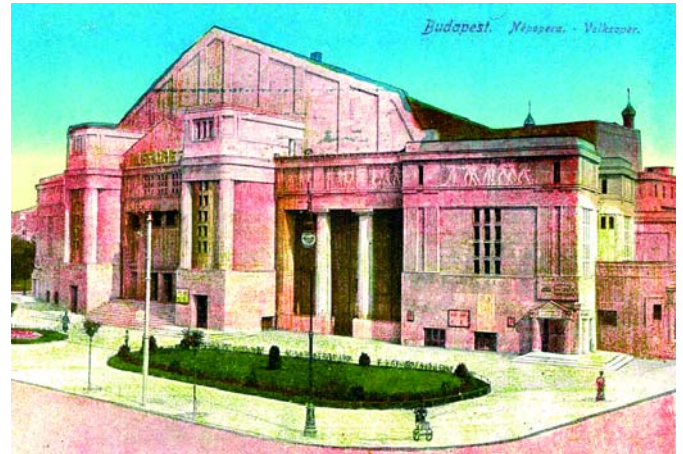
Benedek Marcell budapesti emlékhelyei

A Budapesten, 1885. szeptember 22-én született Benedek Marcell változatos és eredményes életutat mondhatott magáénak. Benedek Elek elsőszülött fiaként, az atyai házból hozott tehetséget és tudást a Pázmány Péter Tudományegyetem hallgatójaként – ahol többek között Babits és Kosztolányi is évfolyamtársai voltak – kamatoztatta, s tanulmányai végén magyarnémet szakos tanári diplo-

mát szerzett. De még diák volt, amikor a Nemzeti Színház Edmond Rostand egyik darabját az ő fordításában adta elő. Pályáját óraadó tanárként kezdte, majd 1912-től a Markó utcai gimnáziumba kapott véglegesített állást, e jó hírű intézmény igazgatójává hat évvel később nevezték ki. 1918 őszétől vagy 1919 tavaszától – az erről szóló emlékezések eltérő dátumokat adnak meg, attól függően,

Százéves épületek

Egy építészpáros alkotásai a Józsefvárosban



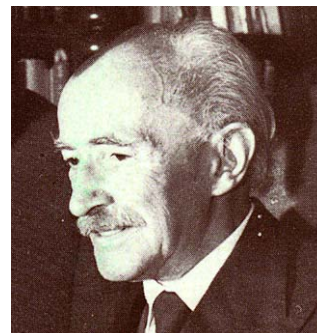
A Népopera (Képeslap – Zempléni Múzeum)

Napjainkban emlékeztünk meg a főváros száz évvel ezelőtt létesített épületeiről. Ezek között találjuk Komor Marcell és Jakab Dezső építészpáros józsefvárosi alkotásait: a Palace Szállodát a Rákóczi úton és az egykori Népoperát a mai II. János Pál pápa téren (1873-tól Új vásár tér, 1902-től Tisza

Kálmán tér, 1946-tól Köztársaság tér).

**Népopera
– Városi Színház
– Erkel Színház**

1911-ben épült Komor Marcell, Jakab Dezső és Márkus Géza építészek terve szerint az akkoriban Tivásár tér, 1902-től Tisza (Folytatása a 3. oldalon.)



Benedek Marcell

hogy mikor keletkeztek – egykori egyetemén többed-magával előadóvá nevezték ki, néhány hónappal később azonban nem csak ettől, de tanári állásától is megfosztották. (Feltételez-

hetően a polgári köztársaság alatt kapta új feladatát, ám az egyetem ellenállása, az autonómia védelme miatt csak a tanácsköztársaság alatt kezdhette meg előadásait, mint Babits is.) Egy évtizeddel később nyugdíj-jogát elismerték ugyan, ám ekkor már saját maga és családja fenntartásának legfőbb forrásává irodalmi munkássága vált. E téren igen változatos alkotásai voltak: több kiadónál lektori munkát vállalt, emellett irodalomtörténeti, szépirodalmi munkákat írt, s igen je- (Folytatása a 6. oldalon.)



Gerevich László

A Budapesti Történeti Múzeum Vármúzeumában a MTA Régészeti Intézetével közös szervezésben április 15-én a Paloták, kolostorok, falvak – Gerevich László (1911–1997) középkori kutatásai című kiállítást *Feld István* az ELTE BTK Magyar Középkori és Kora Újkori Régészeti tanszék vezetője, egyetemi docens nyitja meg – olvashattuk a tárlat meghívójában.

Száz éve, 1911. április 7-én született a magyar középkorkutatás kiemelkedő alakja, Gerevich László, amely alkalomból a Budapesti Történeti Múzeum és az MTA Régészeti Intézete április 15-én nyíló közös kiállítással és tudományos üléssel emlékezett rá.

A középkori budai királyi palota a második világháború pusztításai után, a Gere-

vich László vezette ásátások révén vált újra kézzelfoghatóvá – igaz, csak alapfalaiban, valamint több ezer töredékben – és teremtette meg a lehetőségét a középkori palota ma látható termei és erődítései rekonstrukciójának.

Gerevich László mindkét, e kiállítást és konferenciát létrehozó intézmény életében meghatározó szerepet játszott. A Budapesti Történeti Múzeumnak vezetője volt 1948 és 1961 között, döntő befolyása volt a ma is létező intézményi szerkezet megteremtésére, a fő kutatási irányok kijelölésére, a Régészeti Intézetnek pedig alapítója és igazgatója volt 1958-tól. Gerevich hatása azonban messze túlnőtt a két intézmény szervezésén, és az azokban személyesen általa folytatott gyakorlati, feltáró-kutató munkán. Az 1950-es évektől az 1980-as évekig az egyik legnagyobb hatású alakja volt nemcsak a magyar régészeti és művészettörténeti életnek, hanem az egész magyar középkortudománynak is, valamint

jelentős publikációk is fűződnek nevéhez.

Kiállításunk Gerevich László munkásságából elsősorban az általa személyesen vezetett, módszertanában és komplexitásában mintaértékű régészeti kutatásokat (Csút középkori falu, Albertfalva erődített udvarháza, budai királyi palota, pilisszentkereszti ciszterci monostor és dömösi prépostság) szeretné bemutatni. A tárlat eddig egyáltalán nem, vagy csak nagyon rit-

kán látott műtárgyakat és a mindennapi élet emlékeit tárja a látogatók elé. Gerevich László életútjának ismertetésén, személyes tárgyai bemutatásán túl azt is érzékeltetjük, hogy hogyan jut el a régész-művészettörténész a maradványok aprólékos helyszíni dokumentálásától a részleteken át a teljes virtuális vagy valós építészeti rekonstrukcióig.

A tárlat október 15-ig tekinthető meg.

(Forrás: www.btm.hu)



A budai királyi palota alsó kápolnája a feltárás után
(Fotó: BTM)

Klauzál Napok és szoborállítás

Klauzál Gábor Társaság

A budatétényiek évente visszatérő jelentős tavaszi eseménye a Klauzál Gábor Társaság szervezésében megvalósuló Klauzál Napok Tétényben elnevezésű rendezvénysorozat. Az április 29-én és 30-án, immár hatodik éve rendezett programjuk hagyományosan a Fiumei úti Nemzeti Sírkertben kezdődött, és ezúttal is egy jelentős kerületi személyiség – Koriz-

mics László, mezőgazdász, mérnök, agrárpolitikus, író (1816–1886) – sírhelyének koszorúzásával.

Meghívójuk tanúsága szerint délután a XXII. kerületi Baross Gábor Általános Iskolában az iskolások vetélkedőjével folytatódott rendezvényük, melynek témaköre Klauzál Gábor és Korizmics László élete, munkássága volt.

A második nap eseményei döntően Klauzál Gábor és kora megemlékezéséhez kapcsolódtak, Klauzál Gábor budatétényi emlékhelyeinél: koszorúzás, történelmi témájú előadás, borászati előadás és borpince látogatás. Délután a Nagytétényi Kastélymúze-

um dísztermében Korizmics Lászlóról és Klauzál Gáborról történész, bortörténész szakmai előadásával fejeződött be programjuk.

A Társaság Budatétényben a Klauzál Gáborról elnevezett művelődési ház előtt a politikus egész alakos bronzszobrának felállítását tervezi. A 7,5 millió forintba kerülő műalkotás elkészítésének lehetőségét pályázati úton Benedek György szobrász, Munkácsy-díjas, érdemes művész nyerte el. A kerület önkormányzata 5 millió forintos támogatással segíti ezt, a hiányzó összeget a nemes ügy támogatását vállalóktól remélik előteremteni. Az adományokat a Klauzál Gábor Társaság 10918001-00000023-61200004 számú bankszámlaszámára kérik utalni. További információk a Társaság honlapján (www.klauzál.hu) olvashatók.



Százéves épületek

Egy építészpáros alkotásai

● folytatás az első oldalról

szá Kálmánról elnevezett téren. Az egyszerű, robusztus épülettömeget a zenére utaló domborművek díszítették. A színpad keretét Pór Bertalan 11 x 3 méteres festménye alkotta.

Funkcionálisan remekül megszerkesztett térsorai és kettős bejáratának köszönhetően lehetségessé vált, hogy veszély esetén akár két percen belül kiüríthették a színházat, amely később Városi Színházként működött. A második világháború után mozi üzemelt benne. Több átépítést élt meg, és 1956 után ismét felújított-

elkészült a Metró állomás, amely újabb lökést adott az intézménynek.

De újabb zenei központok alakulnak, épülnek a ferencvárosi Duna-parton és másutt, ahová már gépkocsival járunk. Az idelátogató színház- és operarajongók is sajnos egyre fogynak, egyre kevesebben vannak. Az Erkel is zárva van évek óta. Ki tudja mikor éled fel újra? És van-e ki feltámasztja Csipkerózsika álmából az egykori Népoperát.

Palace Szálloda

A Palace Szálloda 1910–1911-ben épült a Palace



Facade HOTEL PALACE BUDAPEST Front Seite



Vestibule HOTEL PALACE BUDAPEST Eingangs Halle

Korabeli képeslapok (Zempléni Múzeum)

ták. Külső homlokzatát klasszicizáló egyszerűsítéssel átfarmálták. Belső terében akusztikus borítást kapott, erőteljes hangtörő felületek beiktatásával. Az emeleti zibongó-térben ekkor készült el Bernáth Aurél két nevezetes pannója a Szent Iván éji álom és az Ember tragédiája.

A belső erkélyes tér, mintegy kétezer fő befogadására alkalmas. A nagyvárossá fejlődő Budapest tömegigényű zenei kultúrájában jelentős szerepet játszott. A 70-es években, a közelben

részvénytársaság számára. Ez a többemeletes hotel a századforduló jellegzetes szecessziós és magyaros stílusában fogant. A földszinti portálsort Zsolnay kerámia burkolta. A három felső emeleten magyaros népművészeti hatású stukkó-díszítés készült, amely a belsőben is megjelent, mindez Rákos Manó szobrász műve volt. A homlokzat nyílásrendjét a váltakozó, félköríves és egyenes záródású ablakok, nyitott és zárt erkélyek ritmusa alkotja. A tetőemelet könnyű szerkezettel és pala-



1956 után a színházat szocreál stílusban átfarmálták

fedéssel készült. A reprezentatív közösségi belső terek gazdag díszítésűek voltak.

A korabeli szigorú építési szabályokhoz igazodó épület, néhány éven belül a vidékről Pestre feljövők kedvelt szállóhelyévé vált.

A budapesti századforduló szálló-építkezések között a Gellért fürdő mellett igen reprezentatív alkotásként ismert.

Alig telt el két évtized a szállót átépítették, Jánszky és Szivessy építészek tervei szerint. A földszinti belső terek átalakítása Forgó Gábor nevéhez fűződött. Valószínűleg ekkor takarták el a Zsolnay mázas csempe-díszítésű portált műkö burkolattal.

A huszadik század végén, majdnem a változás egyik áldozata lett az elhagyott, üresen álló szálloda. Az új befektetőknek a viszonylag kisméretű épületet felújítani nem volt „gazdaságos”. A műemléki védettség és a jól felismert gazdaságosági feltétel megteremtése által megmenekült a Palace szálló a bontástól. Mindez oly módon, hogy a szomszédos

szállodaszárny létesült és garázs. A 2002-ben megkezdődött felújítás előkészítésében Bór Ferenc művészettörténész épülettörténeti tanulmánya döntő szerepet kapott. A műemléki előírásokat maradéktalanul érvényesíteni lehetett. Minden újabb igény az új részekben valósulhatott meg. Mattyasovszky Zsolnay Tamás által bemutatott eredeti gyártási rajzait figyelembe véve megújították a Zsolnay portálsort, méltó díszeként a Rákóczi útnak és méltóként az Ybl-díjas tervező Szendrő Péter építészhez. A Palace szálló megújult, mint a századforduló magyar építészet reprezentáns alkotása.

Vízy László



A Rákóczi úti Palace Hotel (A szerző felvétele)

Kiss Áron emlék-délután

A Pro Ludo Társaskör hegyvidéki napja



Kiss Áron portréja és aláírása

Június 24-én a Kiss Áron nevét 1910-től viselő utca elején, a Gálbory-család vil-lájának kertjében koszorú-

zásra gyűltünk össze, ahol – a tizenhat évvel ezelőtt avatott emléktábla előtt – *Trencsényi László*, a Magyar Pedagógiai Társaság ügyvezető elnöke mondta el művelődéstörténeti aspektusú gondolatait – egy esztendő, az 1891-es kapcsán, egy generáció több legendás kezdeményezéséről.

Azaz: a Magyar Pedagógiai Társaság megalakulásáról, a Magyar gyermekjátékgyűjtemény megjelenéséről, a korszakos Magyar Óvodai Törvény kihirdetéséről, etc. Mindazokról, melyekhez a pedagógus-közösségszervező Kiss Áronnak (1845–1908) szoros köze volt.

Ezt követően a Virányosi Közösségi Házban folytatódott az emlékdélután. *Kriston Vízi József* a 120 évvel ezelőtt megjelent emblematikus Magyar gyermekjátékgyűjtemény megszületésének körülményeit és a kötet utóéletét, mai napig tartó szellemi üzenetét vázolta

fel – stílszerűen egy Vas megyei (Ikervár) Szent Iván-es-ti játék felolvasásával.

A folytatást átvevő pedagógus szakemberek sorát *Kriston-Bordi Zsuzsanna* nyitotta, aki bemutatta a Mozaik Kiadó gondozásában megjelent új játékgyűjtemény, a műhely új módszertani törekvéseit jelző sorozat első darabját. A „Játékmozaik” című gyűjtemény (Pölös Annamária mellett) társszerzője, *Kovács Nikolett*a szabadidő-szervező tréner úgy mutatta be a

gógiáját „digitális bennszülöttek” – azaz az 1990-es évek közepén, végén született diákok – és a felnőtt korosztály, mint „digitális bevándorlók” kultúrája, ismereteik és készségeik adta lehetőségeket és tartalmi válaszokat. Az úgynevezett MozaBook digitális program-csomagjának néhány látványos és mozgalmas csemegéjével nyújtott ehhez kedvcsinálót, és bátorítást a jelenlévő felnőtt közösségben.

A kávészünet után immár tizedik alkalommal talált méltó gazdára a Szentiványi Tibor mérnök és játékbúvár (1931–2009) által alapított Pro Ludo-díj, amely egy több részből való ezüst gyűrűből és egy emléklapból áll. A korábbi Pro Judo-díjazottak és a Szentiványi-család képviselőiből álló testület ez évben *Csányi János* mérnök, informatikus, a Játékház.hu Egyesület elnöke személyét találta legalkalmasabbnak az elismerésre. Csányi János játék-székfoglalóját a szintén aktuális kérdéseket felvető „3 rövid



külön utakon való életben maradásának problematikájáról, valamint a 90%-ban feldolgozott MELEDA Klubfoglalkozások előadásainak archiválásáról, további sorsáról is szólt a játékos szakember. Ismét fellelődt az igen gazdag és jelentős szellemi értéket egyaránt képviselő Szentiványi Tibor-féle logikai játékok gyűjteményének sorsa, amit az örökösök továbbra is szívesen ajánlanak fel olyan befogadó intézmény számára, amely vállalja a közszemlére bocsátást és a szakszerű gondozást, érték-közvetítést. Javaslatként vetődött fel, hogy az elhangzottak közül valamely kérdés megoldásában (pl. Meleda-archívum) talán a



Kriston Vízi József és Trencsényi László az emléktábla előtt

100, tanteremben vagy szabad téren kiválóan alkalmazható játékot, hogy közben szólt bő másfél évtizedes szakmai tapasztalataikról, eredményeikről és – persze, ne tagadjuk – a „játékos pedagógust” ma is jócskán körülvevő fenntartásokról.

Kriston-Bordi Zsuzsanna előadása a Kiss Áront is számos esetben foglalkoztató szemléltető eszközök és tankönyvek örökzöld témaköréi közül az előzőt emelte középpontba – a fekete táblától a digitális tábla használatáig. Számos példával illusztrálta a napjaink peda-



A rendezvény résztvevői (A Társaskör felvételei)

gondolat a játékkultúráról...” címmel prezentáció formájában adta elő. (Mindez természetesen a www.homoludens.hu internetes portálon elérhető!) A hagyományos játékok, játékszámok továbbéléséről, változó jelentés-tartományairól, a játékközösségek megszerveződésének vagy

Kiss Áron Magyar Játék Társaság vezetősége is talán támogatásra méltót. A folytatás igényével zárult tehát a délután, illetve azzal a biztos elszánással, hogy 2012. június 22-én, pénteken délután ismét találkozunk Budán, a Hegyvidéken!

Kriston Vízi József

„Törpék a Gödörben!”

Kismúzeumok múzeumi éjszakája

Az V. kerületi Erzsébet téri Gödör Terasz Galériában június 17. és június 26. között több kerületi helytörténeti gyűjtemény, illetve kismúzeum is bemutatkozott a Múzeumok Éjszakája 2011. évi rendezvényeihez kapcsolódóan.

Az ötlet gazdái a Néprajzi Múzeum MaDok-programja és az Örökségtér Klaszter voltak. Mottó: ha már a „hangyák” szövetkezetet tudtak alapítani és jól működő termelő társulást hoztak egykor létre, úgy gondoltuk itt az ideje a törpék egyesülésének is. A Múzeumok Éjszakája mindenkié! Elsősorban a látogatóké ter-

mészetesen, akik programcunamit kapnak a nyakukba. Aztán az ünnepé is, mely ezen éjszakán ráirányítja a figyelmet a múzeumokra. A nagyobb múzeumok helyzeti előnyben vannak, évről-évre látogatószám-rekordokat döntenek. No de, mi a helyzet a kisebb gyűjteményekkel, akik egy-egy szakma egyediségét mutatják be vagy szűkebb lakóhelyük értékeit?

A múzeumok nagycsaládja az idén előre engedte a kicsiket! Élve a Gödör Terasz Galéria által nyújtott lehetőséggel megvalósult a Törpék bemutatkozása. Az „Amélie csodálatos életé-

ben” (Ha még emlékszünk, ez egy film volt 2001-ből!) egy játéktörpe járta be a világot. A Néprajzi Múzeum gyűjteményeiben található törpék szolgálati útra indultak. Budapest kismúzeuma-it látogatták meg. A látogatás nyomán valósult meg a kiállítás a Gödör Terasz Galériában, ahol a látogatók sorban állás nélkül juthattak a Múzeumok Éjszakája belépőjeként használatos karszalagokhoz is.

Milyen eredménnyel? A tárlat zárása után megállapíthatjuk: lehetőséget teremtett a kismúzeumok számára egy szélesebb körű látogatói réteg megszólítására. Egyben szorosabb kapcsolat kialakítását eredményezte a főváros életének egy-egy speciális területén működő közgyűjtemény munkájának reprezentálására. Az akció bizonyította, hogy az országos vagy fővárosi általános jelentőségű „nagy” múzeumok mellett a

helyi- vagy szakmai gyűjtemények az egyedül nagyobb valószínűséggel tudják felszínre hozni, bemutatni, s erre igény is mutatkozik. Mindemellett az sem hanyagolható el, hogy a karszalagok árusítása a befektetés (a többletmunka mellett anyagi is) megtérülése közben, nyereséget is hozott a résztvevők számára. A siker nyomán jövőre bizton számíthatunk egy újabb hasonló akcióra.

Köszönet a szervezőknek és a társult múzeumoknak: Óbudai Múzeum és Könyvtár, Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény, Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény, Textil- és Textilruházati Ipartörténeti Múzeumi Alapítvány – Textilmúzeum, XVIII. kerületi Pedagógiai- és Helytörténeti Gyűjtemény, Bélyegmúzeum, Pesterzsébeti Múzeum, Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria, Néprajzi Múzeum.

Szöllősy



A kerületi gyűjtemények képviselői a Gödör Terasz Galériában

FLORALIA

Római tavaszünnep Aquincumban

Az Aquincum Baráti Kör és az Aquincumi Múzeum május 21–22-én XXII. alkalommal rendezi meg a római kor egyik legkedveltebb ünnepét, a Floraliát. Flóra a virágoknak és a virágzásnak, de e mellett a tavasz, a termés és a termékenység – a nők anyai reményeinek patrónája is volt.

Szinte már hagyományként fiatal virágkötők virágköté-

zeti munkáikkal díszítik fel a múzeumot és a romterületet erre az alkalomra.

A program ideje alatt a látogatók az ókor idéző



A Térszínház előadása (Plautus: A bögre)



Ókori fűszerek, tárgyak bemutatóhelyei Aquincumban

életmód és kézműves bemutatókkal ismerkedhettek, betekintést kaphattak az antik Róma életébe: kipróbálhatták a hódító légiók fegyvereit, ékszert, sarut, kerámia edényeket, érmét készíthettek, szőhettek. Színházi előadás, panto-

mim, római ruhabemutató, légiók felvonulása, mestersegek bemutatója, gladiátorviadalok szerepeltek még a hétvége ajánlatában. A gyerekek a kézműveskedés mellett részt vehettek római gyermek és ügyességi játékokban is.

Ezek mellett római büfé római ételekkel, és Római kocsmá várt az érdeklődőket.

(Forrás:www.aquincum.hu)

Egy polgár lakásai

Benedek Marcell budapesti emlékhelyei

● folytatás az első oldalról

lentős műfordítói, lexikon-szerkesztői teljesítménye is. 1944-ben Kisbaconba menekült, majd a front elvonulása és az élet normalizálódása után a kolozsvári egyetemen tanított 1947-ig, amikor visszaköltözött Budapestre. Ezt követően, 1962-ig az akkor már Eötvös Loránd nevét viselő egyetemen tanított, majd haláláig, amennyire egyre rosszabbodó látása engedte, korábbi munkáinak javításával, sajtó alá rendezésével foglalkozott. Életútja és életműve, mint mindenkié, ellentmondások hordozója: szakmaiság és ismeretterjesztés, tudományos pontosság és nagyközönségi érthetőség, társadalmi reformeri szerep és részrehajlásoktól mentes politikai szembenézés – csak a legfontosabbakat felsorolva. Ezek a körülmények határozzák meg utóéletét is.

Benedek Marcell, apjával ellentétben, (fő)városi ember volt, élete eseményei döntően Budapesthez kötődtek. A több mint öt évtized alatt,

amit itt töltött, előbb egyedül, majd családjával együtt változatos lakóhelyeket mondhatott magáénak. 1913 őszétől feleségével, gyermekeivel a Szarka utcában lakott egy kis, kétszobás lakásban. A rövid kis utcácska, amely párhuzamos a Várház körúttal s a Váci utca és a Veres Pálné utcák határolják jól megközelíthető helyen volt, de a növekvő család hamar kinőhette. Ezért 1915-ben a körút másik oldalára, a Lónyay utca egyik bérházának negyedik emeletére, nem messze a református gimnáziumtól egy háromszobás lakásba költöztek. Fiának emlékezése szerint e falak között látta vendégül mások mellett Babits Mihályt, Kosztolányi Dezsőt, Kassák Lajost, Illyés Gyulát, Németh Lászlót, – bár közelebbi barátságba nem került velük, s a két világháború közötti magyar irodalom jelentős lapjának, a Nyugatnak írógárdájába se tartozott. Ebben a nagyvárosi környezetben, amelynek jó és rossz oldalait egyaránt megtapasztalták, tizenhárom

évig éltek. Az utókor számára némi érdekességet jelenthet, hogy apa és fia (Benedek István) egyaránt őriztek és megőrkítettek emlékeket erről a helyről. Előbbi azt, hogy innen írta első levelét Romain Rollandnak, itt figyelték feleségével gyermekeik lassú cseperedését, fiuk pedig főként játszótársait és csínytevéseiket. És mindkettjükbe belevésődtek a fiakerek és konflisok, majd később a villamosok zajai, a nem járó liftek, s egyikük sem tudta megszokni a ferencvárosi piszkot, sötétséget, a kietlen bérház félnyomorúságát, amely azonban saját családi életükben mégis annyi szépség és öröm helyszínévé vált.

1928-ban, anyagi és családi helyzetük javulásával átköltöztek Budára, új lakásuk minőségileg is különbözött az előzőktől. Abban az évben az utca, ahol megtelepedtek, Fery Oszkár nevét viselte, korábban Mozdony utca volt, ma Kiss József altábornagy utca a neve. A két névadót egymással élesen szemben álló politikai mozgalmak végezték ki, evvel is utalva a magyar történelem 20. századi bakugrásaira. Ez terület sokkal kellemesebb, mint a pesti Dunapart, hiszen a ma Gesztenyés-kertnek nevezett, növényekben gazdag, parkosított vidéktől kissé északra található, lankás-dombos, tiszta levegőjű környezetet jelentette. Egy itt lévő bérház

földszintjén béreltek nagyobb lakást, olyat, amelynek erkélye is volt, s egyetlen szobája nagyobb volt, mint máshol az átlagos lakásoké. Itt végre bútorait is rendben el tudták helyezni, s a háló, a hall és a gyermekszoba elkülönülése megfelelt a növekvő gyermekek önállóságvágyának is. És természetesen e lakásban került megfelelő helyre a családfő könyvtára, amely a falakat borító könyvszekrényekből és könyvespolcokból állt. De talán a legfontosabb tartozék magán a lakáson kívül volt, a Németvölgyi és Mártonhegyi út közelsége, a nagy beépítetlen terrek, a friss és egészséges levegő. Ezt olyan fontosnak érezték, hogy amikor néhány év múlva még egy költözés várt rájuk, nem messzire indultak, csupán kissé délre, a Gesztenyés-kert másik oldalára, a Schweidel utcába mentek át. Itt, az idősebb fiú, Benedek István szavai szerint valóban impozáns helyet találtak, nagy erkéllyel, a Sas-hegyre néző kilátással, polgári módra berendezett enteriőrökkel. S a környék annyira megtetszett, hogy a kolozsvári évek után is ide tértek vissza, a Gesztenyés-kert másik oldalára, a Jagelló úttal majdnem párhuzamos Vércse utcába. Itt töltötte Benedek Marcell utolsó évtizedeit s pályája kiteljesedése is itt következett be.

Buda Attila

Dr. Charmant Oszkár

Egy királyi közjegyző emlékezete

Budapest Főváros Levéltára kiállítótermében és aulájában február 25-én dr. Charmant Oszkár (1861–1925) királyi közjegyző emlékezete címmel nyílt kiállítás, melyet a Magyar Országos Közjegyzői Kamara és Budapest Főváros Levéltára közösen rendezett. A tárlat a 150 éve született jeles jogi szaktekintélynek, s egyben a kiegyezés utáni magyar királyi közjegyzői intézménynek állított emléket. 1888-tól Budapesten végzett köz-

jegyzői és jogi tevékenysége mellett a Budapesti Királyi Közjegyzői Kamarának többször volt titkára, alelnöke, majd 1917-től haláláig elnöke.

1918 őszén a népkormány bécsi rendkívüli követének és meghatalmazott miniszterének nevezték ki. A tanácsköztársaság alatt Svájcba menekült. 1919 végén a magyar békeküldöttség politikai tanácsadójának nevezték ki. 1925-ben Innsbruckban érte a váratlan halál.

Bartók emléknep

A rendezvény szervezői, a Rákoshegyi Polgári Kör és kiemelten *Fejér Gyula*, a civil szervezet elnöke közreműködésével Bartók Béla egykori lakásán, a XVII. kerületi Jókai utca 5-ben április 30-án koszorút helyeztek el, majd a Rákoshegyi Közösségi Házban (Podmaniczky Zsuzsanna u. 3.) egy előadás után megnyitották Fejér Gyula Bartók Rákoshegyen című fotókiállítását. A rendezvény apropóját Bartók Béla Keresztúr-Nyáralóra (ma a XVII. kerületi Rákoshegy) költözésének 100. évfordulója adta.

Történeti dokumentum vagy értéktelen papírfecni?

Gondolatok a régi fotók történeti jelentőségéről

A Soroksári Helytörténeti Gyűjteményben március 17-én Fogarasi Klára, a Néprajzi Múzeum ny. főmuzeológusa Történeti dokumentum, vagy értéktelen papírfecni? című előadása az időszaki kiállításunkhoz kapcsolódóan került megrendezésre (Családi fényképek Soroksáron 1945-ig).

A néprajzkutató és fotótörténész előadó diavetítéssel kísért sorra vette a családi fényképek privát- illetve közgyűjteményi felhasználásával összefüggő témákat.

Bevezetésként röviden beszélt a fényképezés kialakulásáról és technikai fejlődéséről. Szólt arról, miképpen vált Európa-szerte a széles közönség számára is elérhetővé és használhatóvá az alkalmazott fotográfia, mint a valóság leképezésére és a térbeli távolságok áthidalására egyaránt alkalmas eljárás, hogyan vált a privát-fotó külön fényképész-történeti műfajjává.

A helytörténeti gyűjteményben látható kiállítás

tematikájában híven tükrözi, hogy Soroksáron mióta (az 1890-es évektől vált gyakoribbá a fényképezkedés) és milyen alkalmakhoz kapcsolódóan (családi események, szórakozási alkalmak, közélet, háborús idők) készültek a „családi fényképek”.

Az előadó hangsúlyozta, hogy bár a fényképezkedés alkalmi és körülményei mindenütt hasonlóak voltak, a közgyűjtemények fotóarchívumában található felvételek digitális formában történő közzététele igen jelentős mértékben járulna hozzá egy-egy korszakra vonatkozóan a történelmi ismeretek árnyaltabbá tételéhez.

A fotókon a korabeli viselkedés ábrázolásán túl élénken kirajzolódik a korszak szellemisége is, a képek tudósítanak a korabeli helyi társadalmi berendezkedésről és közéletéről. A fényképeken látható ismerős arcok vagy a képaláírásokon szereplő család- és utcanév az idősebb generáció számára

még valódi személyes emlékeket idéznek fel... Az élmények elmesélése és feljegyzése hivatkozhat a közösség fiataljai számára a múlt megismeréséhez, a politika által éppen hangsúlyozni kívánt vagy elhallgatásra kényszerített tényeknek és emberi sorsoknak a maguk értékén való, tárgyilagos értékeléséhez.

Az előadó saját kutatási anyagából merített válogatást a fényképeknek a lakáskultúrában betöltött szerepe bemutatásához. A fotóhoz a tulajdonosa által választott keretezés, illetve a fényképeknek a lakás kiemelt fontosságú, reprezentációs tereiben való elhelyezése szól egyrészt a használatnak a fényképen ábrázolt személyhez fűződő viszonyáról, másrészt azonban kifejezésre juttatja a fényképhasználó személyes identitásának viszonyrendszerét is. A falakon lévő fotók az elsődleges, emlékeztető funkciójuk mellett a használat során másodlagos funkciót is kapnak, azt világítják

meg, hogy a használó saját személyes/családi történetének milyen aspektusait emeli ki, mutatja be a külvilág számára.

A családi tulajdonban lévő fényképek feltárása, kutatása tehát a közgyűjtemények elsődleges feladatai közé tartozik, mert általuk az adatszerű-, levéltári forrásokon nyugvó történetírás képszerűbbé, könnyebben befogadhatóvá válik a nagyközönség részére. Szerencsére mára a technikai feltételek is adottakká váltak ahhoz, hogy a fotó eredetije magántulajdonban maradjon, de egy róluk készült digitális másolat a gyűjteményi anyagban is szerepelhessen, biztosítva az utókor számára a fennmaradását és megismerhetőségét.

A 2011 szeptemberében nyíló új időszaki kiállításunk témája ismét a helytörténeti gyűjtemény fotótárának anyaga lesz – ezúttal az 1945 után készült fényképekből merített válogatást mutatunk be.

Kiss Emília

Pesti legendák

Kiállítás a középkori városfalról

A Budapesti Városvédő Egyesület székhelyén május 5-től egy hónapon át volt látogatható az egykori pesti városfal történetét bemutató, áttekintő kiállítás.

Pest városa a tatárjárásig virágzó királyi város, a tatárjárás után kétszáz évig Buda külvárosa. Királyi városi rangját visszanyerve a 15. század végén már a Magyar Királyságnak Buda utáni második városaként említik. A török hódoltság ideje alatt több ostromot szenvedett meg, míg 1684-ben a né-

met birodalmi csapatok a romokat is széthordták. A középkor épületeiből a pesti városfal és a belvárosi plébániatemplom szentélye maradt meg. Ezt a középkori városfalat idézi fel a tárlat, helyreállított részei mellett bemutatta a „közterületre eső feltárt és dokumentált, visszatemetett külső tornyainak és a városkapuknak maradványait is.”

Hadászati jelentőségének elvesztése után a 18. század közepétől megkezdődik a városfal lebontása, amely



Térképek, metszetek, rajzok és fotók idézték fel az egyesület székhelyén a régi városfalat

1808-ban a Szépítő Bizottmány létrehozásával és döntéseivel válik szinte teljesjessé. A 19. század második felében a még megmaradt falszakaszokat is beépítették az új házakba. Ezt a folyamatot kísérte végig korabeli

grafikákat, térképeket, és mai fotókat felhasználva tárlatuk, amelynek rendezője *Irásné Melis Katalin* (középkoros régész) és *Zádor Judit* (BTM főmuzeológus, fotótári gyűjteményvezető) volt.

g.t.

Kétszáz év emlékei

Időutazás a XVIII. kerületben

● folytatás az első oldalról

a kiállítóhely előtti szabad területen. Ezt követően *Ughy Attila* polgármester, országgyűlési képviselő az értékmegőrzés fontosságát hangsúlyozta. A múltat, jeleket, és jövőt tekintve helyezte el a közgyűjteményt a kerület életében. Rámutatott, hogy a jövőnket a kerületet lakosai is formálják, alakítják.

A Nemzeti Erőforrás Minisztérium közgyűjteményi főosztálya vezetője, *Vígh Annamária* kiállítási megnyitójában megemlékezett Tomory Lajos tanárról, aki az 50-es évek elején kezdte el gyűjteni annak anyagát diákjaival. A tárlatot a kerület történeti múltjában egy történelmi utazásnak minősítette, amely nemcsak a jelenhez, de a jövőhöz is szól.

A Múzeumsarokban Budapest XVIII. kerülete és a két településrész, Pestszentlőrinc–Pestszentimre 19–20. századi vázlatos története, illetve a gyűjtemény jelentős részét alkotó oktatási anyag interaktív bemutatása valósult meg. Megújult a kiállítóterem teljes bútorzata és világítása, végre lehetőség

nyílt nagyobb szabású restaurálásra. A kiállítás képek, dokumentumok, tárgyi emlékek, makettek és modellek mellett térképeken mutatja be az elmúlt 150 év, az itt élők életének egy-egy pillanatát, annak a viharos fejlődésnek egy-egy állomását, melynek eredményeként Budapest déli kapujában a néhány száz fős majorsági központokból önálló települések, majd a főváros egyik kerülete, százezres kertváros jött létre.

Az egykori birtokosok, híres villalakók felidézése mel-



A felújított szertárszekrény oktatástörténeti emlékei

lett a település fejlődését elősegítő vasútvonalakat, a 20. század első felében önálló nagyközséggé fejlődő Pestszentimrét és az 1936-ban megyei várossá váló Pestszentlőrincet is megismerhetik az érdeklődők. A két település lakóinak többsége az iparból élt, ezért fontos Lőrinc legfontosabb gyárainak, üzemének bemutatása. A 20. század közepétől a főváros részeként tovább fejlődő kerületben működik Magyarország legfontosabb közforgalmi repülőtere, melynek dolgozói közül sokan Pestszentlőrincen, Pestszentimrén élnek. Erre emlékeztetnek a

repülőtérhez és a magyar légitforgalmi vállalatokhoz, a MALEV-hoz köthető tárgyak, dokumentumok.

Amit érdemes itt kipróbálni, megfigyelni:

- az 1917-es utca és házszámjegyzékben megkeresni a híres lakókról szóló bejegyzéseket vagy akár a saját házuk egykori tulajdonosát (ebben segít a már akkor létező utcák jegyzéke, mai neve),

- megnézni a térképvázlatok mozgatásával, hogyan épült be a környék és a két település az 1835–1940-es évek között,

- felidézni az 1900-as évek kora esti hangulatát a kisvasúttal vagy az itt élő



A Múzeumsarok bejárata előtt a hét vezető

és Pál Gábor gyűjteményéből egy-egy évtizedre jellemző MALEV repülőgép makettet a repülőtér kiszolgáló eszközeit, gépeit tanulmányozni.

Az átjáróban elhelyezett – a település 75 éve alapított gimnáziumának – felújított szertárszekrényében oktatástörténeti emlékeket állítottunk ki. A vitrinekbe az iskolai élet számos emléke, eszközök, használati tárgyak, könyvek mellett a déltutáni szakkörök, szabadidős programok kellékei, a tanításhoz és a gyermekkor világához kapcsolódó tematikus gyűjtemények kerültek.



Fiam, mozit fo

A Pflumm család a m

Az idén 60. születésnapját ünneplő Pesterzsébeti Múzeum, a 2004-ben újra indított Pesterzsébeti Múzeum könyvei sorozat X. köteteként jelentette meg *Skaper Brigitta* Fiam, mozit fogunk csinálni! A Pflumm család a mozgókép bővületében című írását.

Bár Pflumm György nem csupán mozisként, hanem vendéglős és építőmesterként is ismert volt, tevékenységének talán legkarakteresebb és legizgalmasabb területét mégis a mozi jelentette. Ahogy azt a Magyar Hangosfilm Lexikonban is olvashatjuk, az ország egyik legrégebbi mozisának számít. A Pesterzsébeten ma is megtalálható,



A gyári vitrin aljában személyes dokumentumokat láthatunk



Er fából faragott szobra áll

A gyűjtemény alapítójának emlékére Tomory-teremként elnevezett második kiállítóteremben megidézzük az iskolai tanterem hangulatát. A gyűjtemény nagyméretű, elemi iskolai szemléltető és ismeretterjesztő plakátjaiból, dokumentumaiból válogattunk néhányat. A látogató kipróbálhatja az egykori iskolapadot, köpenyt húzhat, megcsodálhatja a szertárak gazdagságát, a számítógépen vagy interaktív táblán további adatokat, összeállításokat ismerhet meg egy-egy témával kapcsolatban.

PIHGY

gunk csinálni!

ozgókép bűvöletében

multifunkciós Pflumm-ház idén épp 100 éves.

Skaper Brigitta munkája elsősorban korabeli dokumentumok és



A pesterzsébeti mozi (Fotó: Pesterzsébeti Múzeum)

még élő ismerősök, családtagok visszaemlékezései alapján készült, számos melléklettel, eddig még sosem publikált fotóanyaggal, családfával. Az egyik legfontosabb dokumentum a Pesterzsébeti Múzeum helytörté-

és a településhez tartozó temető (egykori Gázgyár) újabb részlete, de megtaláltuk a Duna óbudai szakaszán a pannóniai határerődítés részét képező IV. századi őrtorony-hálózat eddig ismeretlen harmadik tagját is. Az új eredményeket olyan látványos tárgyak képviselik, mint a 7000 éves arcós edény és agyagszobrocska töredéke, üvegedények, ékszerek, ruhakapcsolótűk, érmek, és mécsesek, valamint két középkori bronz párta. A kiállítás egyik látványossága az óbudai helytartói palota fonatmintás küszöbmozaikja.” – olvashattuk kiállítási előzetesként a múzeum honlapján.



Jobbra újkőkori ház rekonstrukciója

neti gyűjteményének irattárból származó életrajz, melyet Pflumm György kevéssel a halála előtt, 1952-ben írt.

Különös érdekessége a kötetnek, hogy a fiatal szerző, a Pesterzsébeti Múzeum muzeológusa, nem csupán a szorosan vett pátriájára koncentrált, hanem igyekszik minél árnyaltabb képet adni Pflumm György és a család széleskörű tevékenységéről. A helytörténeti és kultúrtörténeti vonatkozások mellett több generációt is bemutatva, ismerteti meg az olvasót egy tehetséges és sikeres család történetével, a kitartó munkával és szorgalommal kiépített pester-



Az óbudai helytartói palota fonatmintás küszöbmozaikja

A régészeti tárlat megnyitásakor a múzeum igazgatója, *Zsidi Paula* a régészeti feltáró munka mennyiségi adataiba adott betekintést: 17 megelőző-, 6 próbaásatás, 101 régészeti megfigyelés adott 17 régésznek feladatot, 5446 négyzetméter kutatásával, amelynek eredménye 276 láda anyag, 4000 leltárba vett tárgy és 120 000 digitális adathordozó anyag.

A feltárásokat végző régészek nevében *Szilas Gábor*, őskoros régész ismertette, hogy már az ásatáson az évadnyitó kiállításra gondolva dokumentálják és csomagolják a leletanyagot.

Idei tárlatukat *Szilas Gábor* és *Láng Orsolya* rendezte, egy évig, 2012. március 25-ig látogatható.

G. T.

szébeti „birodalom” folyamatos kialakulásával. Ezzel párhuzamosan vizsgálja a család helyi közösségben elfoglalt szerepét, mentalitásának és életmódjának alakulását. Az is érdeme az írásnak, hogy külön figyelmet fordít a család nőtagjainak a sikeres tevékenység szempontjából figyelemre méltó befolyására.

Skaper Brigitta könyve szakmailag gazdagon alátámasztott, kitűnően felépített munka, mely a számos izgalmas illusztráció mellett olvasmányossága és sokoldalú nézőpontjai révén is méltán tarthat igényt az érdeklődésre.

D. Udvarny Ildikó

RÓLUNK – RÖVIDEN



Budapesti Honismereti Társaság

Társaságunk éves közgyűlését május 18-án, az Újpesti Polgárcentrum tükörtermében tartotta meg. Az egyesület húszéves alapításáról is megemlékező ülésen megjelenteket Breinich Gábor, a Társaság elnöke köszöntötte.

A közgyűlés kezdete előtt Dobos László, a Jászok Egyesülete ügyvivője köszönetét fejezte ki a Gábor Tibornak egyesületük tevékenységének önzetlen segítségéért, átnyújtva a Jászok Egyesülete elismerő Díszoklevelét.

Szintén a napirend előtt a Magyar Nemzeti Filmarchívum archívátora, Kispéter István négy részből álló, DVD-n rögzített híryanagot játszott le, majd ismertette a filmarchívum célját (eredeti hordozók megőrzése, tárolása), tevékenységét, a helytörténeti kutatások során

hasznosítható filmjeit, az itteni kutatási lehetőségeket. A filmarchívum gyűjti a játék-, rövid-, oktató-, vállalati- és híradófilmeket – és az amatőr-filmeket is.

Ezt követően a Társaság elnöke az egyesület tízéves törzstagjainak emlékérmeket nyújtott át.

A Társaság 2010. évi tevékenysége és gazdálkodá-



Bóta Piroskát virágcsokorral köszönti Breinich Gábor

sa ellenőrzése során tapasztaltakról Sütő Józsefné, az Ellenőrző és Számvizsgáló Bizottság elnöke számolt be.

A bizottság megállapította, hogy a könyvelés rendezett, elszámolási adatai megbízhatóak és az egyesület 2010. évben is a jóváhagyott Alapszabálya szerint működött. Az előző évhez képest 28 százalékkal csökkenő célzott pályázati (2,3 millió forintot) és 24 százalékkal csökkenő működési pályázati támogatást (0,4 millió forintot) nyertek el – ami tükrözi a szűkebb gazdasági év lehetőségeit. Közhasznú tevékenységének összbevétele 2010-ben 3,5 millió forint volt. Az elszámolási, számviteli és iratkezelési feladatokat maradéktalanul és színvonalasan oldották meg.

A Társaság 2010. évi közhasznúsági jelentését és a 2011. évi munkatervet Gábor Tibor titkár előterjesztésében vitatták meg, az e-mailon kiküldött és a helyszínen is kiosztott írásbeli előterjesztés alapján. Az előterjesztés vetített képekkel kísért szóbeli kiegészítése az egyesület tartalmi tevékenységét összegezte: a Budapesti História előadástjait, a Városunk periodika négy számának kiadását, a Budapesti Helytörténeti Emlékkönyv VI. és VII. kötete kiadását, a Budapesti Helytörténeti Portál üzemeltetését. Márciusban a Pest megyei Érdy János Honismereti Egyesülettel közösen helytörténeti felolvasónapot rendeztek a Magyar Nemzeti Múzeum Pollack-termé-



Dobos László és Gábor Tibor

ben, júliusban a fővárost képviselték a kőszegi, XXXVIII. Honismereti Akadémián, ősszel összeállították a főváros kerületeiben a helytörténeti oktatást segítő kiadványok jegyzékét, télen a budafoki helytörténeti gyűjtemény létrehozásának segítéseként a közgyűjtemények működését meghatározó jogszabály-gyűjteményt adtak át. Beszámolóját a 2011. évi tervek ismertetésével zárta, hangsúlyozva, hogy a Társaság 2010. évi tevékenysége tagjainak aktív közreműködése nélkül nem valósulhatott volna meg.

Az idén húszéves Társaság alapításáról Bóta Piroska emlékezett meg, az első évek történéseit ismertetve. A Társaság alapításának előkészítését Nagybudapesti Várostörténeti Társaság néven kezdték, az 1991-es alakuló ülésen változott ez Budapesti Honismereti Társaságra. Alapításakor elnökként Rédey Pál, alelnökként Bolla Dezső, titkárként Bóta Piroska kapott bizalmat.

A Társaság nevében Breinich Gábor elnök hangsúlyozta, hogy mindig az első lépések a legnehezebbek, és egy virágcsokrot átnyújtva köszönetét fejezte ki Bóta Piroskának a Társaság létrehozása során végzett munkájáért.

Budapesti História

A Budapesti Honismereti Társaság Budapesti História című előadóest-sorozatát minden hónap első szerdai napján, du. 5 órai kezdéssel Budapest Főváros Levéltára földszinti konferenciatermében tartjuk (Budapest, XIII. ker., Teve u. 3–5.). Ezek nyilvánosak, belépődíj nélküliek, minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Október 5. (szerda) 17 óra

– Az óbudai téglagyártás története

– Előadó: Kádár József helytörténész

– Műhely: az Óbuda-Hegyvidékiek Egyesülete tevékenységéről

– Előadó: Benyóné dr. Mojzsis Dóra ügyvezető elnök

November 2. (szerda) 17 óra

– A Százados úti művésztelep száz évéről

– Előadó: Szabó Gábor szobrászművész

– Műhely: a Kispesti Társaskör tevékenységéről

– Előadó: Arany-Tóth Zoltán elnök

December 7. (szerda) 17 óra

– A jövő Budapestje 1930–1960

(fejlesztési programok, rendezési tervek)

– Előadó: dr. Sipos András főlevéltáros, fősztályvezető

– Műhely: a Kertvárosunk 18 Egyesület tevékenységéről

– Előadó: Meleg András elnök



A „születésnap” torták

A tabáni tűzvéstől a pest-budai hajóhid történetéig

A Budapesti História előadásai a főváros levéltárában

A Budapesti Honismereti Társaságnak Budapest Főváros Levéltára földszinti előadótermében április 6-án tartott előadóestjén, a Budapesti Históriakon *Völgyesi Levente* jogtörténész, egyetemi docens a tabáni

helyi hagyományainak felkutatását, gyűjtését és bemutatását, valamint Virág Benedek emlékének ápolását. Kiemelt rendezvényeikre – krumpli-búcsú, evezős regatta – külföldről is jönnek az érdeklődők.

magyarságának vállalásáról, önzetlen segítőkészségéről, az európai és a magyar zene történetében játszott szerepéről. A II. kerületi Klebelsberg Kuno Emléktársaság munkájáról a szervezet ügyvezető elnöke, *Erdősi Károly* számolt be. A tíz éve alakult civil szervezet a Klebelsberg-örökség ápolása érdekében emléknapokat, kulturális rendezvényeket, kiadványok megjelentetését, a tudományos kutatómunka segítségét vállalta fel. Támogatják a méltatlanul elhanyagolt pesthidegkúti Klebelsberg-kastély helyreállítását, a határon túli magyarság oktatási központjaként való hasznosítását.

Géza ismertette. Előzményei a még 1966-ra terjednek ki, amikor Ney Ákos várostörténész kezdeményezésére létrejött csoport a korszak kötöttségei miatt – civil szervezet létrehozása államellenes tevékenységnek számított volna – a Hazafias Népfrent keretein belül elkezdte működését. A Várnegyed történeti emlékeinek gyűjtésével, megőrzésével és bemutatásával foglalkozó, több évtizedig eredményesen is működő csoport a rendszerváltás után válhatott önálló civil szervezetté. Neves szakemberek előadásai, emlékhelyekre szervezett kirándulások, a Várnegyed történetével foglalkozó, hiánypótló kiadványok jelzik munkájuk eredményeit.

Tóth József



Buzinkay Géza a Várbarátok Köre tevékenységét ismerteti

nagy tűzvész emlékét eleve-nítette fel előadásában. Ismertette a városrész kialakulását, lakosságának összetételét, építkezési szokásait, majd az 1810. évi elemi csapás okait és következményeit vázolta fel. Jól kapcsolódott ehhez a témához a Tabán Társaság tevékenységéről az egyesület elnökének, *Jankóné Pajor Ildikó*-nak tájékoztatója. A 2000-ben alapított civil szervezet felvállalta a „soknemzetiségű, de egyszívű” városrész

Május 4-én Liszt Ferenc korai pest-budai tevékenységét ismertette *Watzatka Ágnes*, a Liszt Ferenc Emlékmúzeum és Kutatóközpont tudományos munkatársa, a világhírű zongoraművész, zeneszerző, karmester és zenetanár születésének bicentenáriuma emlékezve. Érdekes előadásában sokoldalú képet kaphattunk a csodagyerek Lisztről, a „lisztmánia” formáiról, a művész korai pesti és budai koncertjeiről,

Június első napján a pest-budai hajóhidak történetét a középkortól a második világháborús szükséghidakig *Horváth Péterné* helytörténész vázolta fel. Az előző előadókhöz hasonlóan vetített képekkel kísért előadásából nem csupán a hajóhidakat, de a hozzájuk kapcsolódó történelmi eseményeket, építőiket, és a kapcsolódó népdalokat is megismerhettük. A budai Várnegyed legjelentősebb civil szervezete, a Várbarátok Köre tevékenységét a civil szervezet elnöke, *Buzinkay*

Jubileumi emlékérmek átadása

A Budapesti Honismereti Társaság közgyűlésén az egyesületben tízéves folyamatos tagsággal rendelkezőknek (*Gaján Vilmos, Pándy Tamás, F. Tóth Mária*) jubileumi emlékérmeket adtak át.

In memoriam

Kahlich Endre (1932–2011)

A XII. kerületi, hegyvidéki helytörténet egyik ismert személyisége, Kahlich Endre március 14-én távozott közülünk. Közgazdász végzettséggel 1952-től a Központi Statisztikai Hivatal munkatársa volt, melynek sportegyesületében aktív evezősként és természetjáróként ismerték. 1964-től a Magyar Olimpiai Bizottság tagja – jelentősebb sporttörténeti írásai a 60-as, 70-es évek olvasóinak a modern olimpiai játékok múltjába, a Honvéd SE húsz évének történetébe adtak betekintést.

Társadalmi munkája jelentős mértékben hozzájárult a Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény 1973-ban történt megnyitásához, majd később a gyűjteményi anyagok gyarapodásához. A kerület történeti múltjának egyik legjobb ismerőjeként tartották számon, a hegyvidéki utcanevek és a kerületről szóló versek adták főbb érdeklődési területét. Egyik szerzője volt a 2001-ben kiadott Hegy-történet című konferencia-kiadványnak. A Budapesti Honismereti Társaság munkáját 2004-től segítette. Április 12-én a Farkasréti temetőben a római katolikus egyház szertartása szerint búcsúzhattunk Tőle. Távozása nagy veszteség a fővárosi lokálpatrióták számára, emléket kegyelettel őrizzük.

Tabáni Helytörténeti Gyűjtemény és Dokumentációs Központ

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Jankóné Pajor Ildikó,
tel.: 201-7093,
cím: 1013 Bp., Döbrentei u. 9.,
nyitva: Sze, Szo, V: 14–18 óra,

Óbudai Múzeum és Könyvtár

Vezető: Népešy Noémi,
tel./fax: 250-1020
cím: 1033 Bp., Fő tér 1.,
nyitva: K–V: 10–17 óra.

Újpesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Szöllősy Marianne,
tel.: 370-0652,
cím: 1043 Bp., Berda J. u. 48.,
nyitva: K–P: 10–17, Szo: 10–14 óra.

Ferencvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Gönczi Ambrus,
tel.: 218-7420,
cím: 1092 Bp., Ráday u. 18.,
bejárat az Erkel utcából,
nyitva: K–P: 12–18,
Szo: 10–14 óra.

Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Bihari József,
tel.: 261-5569,
cím: 1102 Bp., Halom u. 37/b.,
nyitva: H, K, Sz, P: 10–14,
Cs: 14–18 óra.

Alberfalvi Helytörténeti Gyűjtemény és Iskolamúzeum

Vezető: Beleznay Andor,
tel.: 208-6635,

cím: 1116 Bp., Pentele u. 8.,
nyitva: K és Cs: 16–18 óra.

Etele XI. kerületi Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Osvai Katalin,
tel.: 06-30-644-9309,
cím: 1117 Bp., Erőmű u. 4.,
nyitva: Sze: 15–18 óra.

Hegyvidéki Helytörténeti Gyűjtemény és Galéria

Vezető: Balázs Attila, tel.: 457-0501,
cím: 1126 Bp., Beethoven u. 1/b.,
nyitva: K, Cs, P: 10–18 óra.

Angyalföldi Helytörténeti Gyűjtemény

Munkatársak: Maczó Balázs, Varga Máté,
tel.: 349-1501,
cím: 1132 Bp., Váci út 50.,
nyitva: K–Cs: 11–17, P: 9–16 óra.

Rákospalotai Múzeum

Vezető: -----, tel.: 419-8216,
cím: 1158 Bp., Pestújhelyi út 81.,
nyitva: K, Cs, Szo: 10–14, Sze: 14–18 óra

Kertvárosi Helytörténeti Gyűjtemény

(szakmai besorolás nélkül)
Vezető: Széman Richárd
tel.: 401-0866,
cím: 1165 Bp., Veres Péter út 157.,
nyitva: H–Cs: 10–16 óra.

Erdős Renée Ház Muzeális Gyűjtemény és Kiállítóterem

Vezető: Ádám Ferenc,
tel.: 256-6062, 258-4693,
fax: 256-9526,

cím: 1174 Bp., Báthory u. 31.,
nyitva: K–V: 14–18 óra.

Kispesti Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Siklós Zsuzsa, tel.: 281-1619,
cím: 1191 Bp., Csokonai u. 9.,
Nyitva: K–P: 14–18 óra, Szo: 10–14 óra.

XVIII. Kerületi Pedagógiai Intézet és Helytörténeti Gyűjtemény – Múzeumsarok

Vezető: Frank Gabriella,
tel.: 295-0877, 06-20/258-0667
cím: 1183 Bp., Szent Lőrinc sétány 2.,
nyitva: K–Szo: 14–18 óra.

Pesterzsébeti Múzeum

Vezető: D. Udvarny Ildikó,
tel.: 283-1779,
cím: 1203 Bp., Baross u. 53.,
nyitva: K–Szo: 10–18 óra.

Csepeli Művelődési Központ Helytörténeti Gyűjteménye

Vezető: Maár Katalin,
tel.: 06-70-383-4287, 06-70-383-4288,
cím: 1213 Bp., Szent István út 230.,
nyitva: H–Cs: 10–15 óra.

Budafok Barlanglakás Emlékmúzeum

Vezető: Garbóci László,
cím: 1222 Bp., Veréb u. 4.,
(Kulcs a Mező u. 52. sz. alatt,
Lakatos családnál)

Soroksári Helytörténeti Gyűjtemény

Vezető: Sasvári Ilona, tel.: 285-2746,
cím: 1238 Bp., Sztítás u. 105.,
nyitva: Sze–P: 14–18 óra

Budapest történetének válogatott bibliográfiája XXXVIII.

Aquincum : ókori táj, ókori város / szerk. H. Kérdő Katalin, Schweitzer Ferenc. – Budapest : MTA FKI, 2010. – 174 p. : ill., részben színes ; 31 cm. – (Elmélet, módszer, gyakorlat, ISSN 0139-2875 ; 66.)

Budai „bügger”, pesti polgár : polgári értékrend, polgári mentalitás a 19. századi Pest-Budán / szerk. és a szövegét írta Perényi Roland ; bevezető tanulmány Gyáni Gábor. – Budapest : Budapesti Történeti Múzeum, 2010. – 60 p. : ill., 30 cm [A kiadvány a BTM Vármúzeumban 2010. május 13.- október 10. között megrendezett kiállítás katalógusa]

Gaál Zoltán (1953-): Írók, költők utcái Budapesten / Gaál Zoltán. – Budapest : Folpress, 2010. – 327 p. : ill. ; 24 cm

Sasvári László (1933-): A pest-budai görögök / Sasvári László, Diószegi György ; [... ford. Sztépopulosz Vaszilisz]. – Budapest : ÚMK, 2010. – 72, 30 p. : ill. ; 24 cm. – (Ellinika biblia, ISSN 1788-6945 ; 6.)

Szablyár Péter: Fokról fokra / [képek: Borzsák Péter et al.]. – [Budapest] : Városháza, 2010. – 87 p. : ill. ; 21 cm. – (A mi Budapestünk / Budapest. Fővárosi Önkormányzat. Főpolgármesteri Hivatal, 1215-8895)

Kárpáthy László (1885-1947): Szentmihálytól Sasalomig / Kárpáthy László ; ... vál., a bevezetőt, az utószót és az összekötő szövegeket írta Lantos Antal ; szerk. Lantos Antal és Böröcsök László ; [rajz. Teszák Sándor]. – Budapest : Corvin Művel. Ház,

[2011]. – 146, [1] p. : ill. ; 24 cm. – (Kertvárosi helytörténeti füzetek / Corvin Művelődési Ház ; 25.)

A Magyar Országgyűlés / [írta Hermann Róbert et al.] ; [fotók: Bakos Ágnes et al.] ; [kiad. az Országgyűlés Hivatala]. – Budapest : Az Országgyűlés Hivatala, 2011. – 123 p. : ill. ; 30 cm + 1 függelék (1 t.fol.)

Móricz Pál (1870-1936): A régi Szentmihály / Móricz Pál, Lantos Antal. – Budapest : Corvin Művelődési Ház, 2010. – 135 p. : ill. ; 24 cm. – (Kertvárosi helytörténeti füzetek ; 23.)

Pünkösztí Árpád (1936-): A kereszt gombja : az ORFI esete az Istenes Szent János Betegápoló Renddel / Pünkösztí Árpád. – Budapest : Osiris, 2010. – 363 p. ; 20 cm. – (Magyarország

felfedezése, ISSN 0231-2611)

Rostás Péter: Mágnsok lakberendezője : a Friedrich Otto Schmidt Lakberendezőház története (1858-1918). – Budapest : Geopen, 2010. – 440 p. : ill. ; 32 cm

Széman Richárd: Házak, életutak. – Budapest : Corvin Művelődési Ház, 2010. – 94 p. : ill. ; 24 cm. – (Kertvárosi helytörténeti füzetek ; 22.)

A tabáni tűzvész 200. évfordulója. – [Budapest] : Tabán Társ., 2010. – 37 p. ; 21 cm. – (Tabáni füzetek, ISSN 2061-2478 ; 7.)

Varsányi Erika (1944-): A Szociáldemokrata Párt várospolitikája : Budapesten a két világháború között. – Budapest : Napvilág, 2011. – 319 p. ; 21 cm. – (Critica, ISSN 1587-6128).

Gali Ágnes

Az óbudai vendéglátás aranykora

Isten veletek, ti boldog Vendelinek

Az Óbudai Múzeum és Könyvtár Isten veletek, ti boldog Vendelinek – az óbudai vendéglátás aranykora című, *Horváth Péter* által rendezett időszaki kiállítás a III. kerület vendéglátását mutatja be, az 1880-as évek elejétől 1950-ig, az államosítás korszakáig. Óbudán az ókortól fejlett vendéglátás működött (kocsmák, fogadók), amely hosszabb-rövidebb megszakításokkal a napjainkig is meghatározza a kerület arculatát. Területünkön a rómaiak terjesztették el a szőlőművelést és Óbuda keleti fekvésű dombjai, lankái valamint kiváló talaja ideálisnak bizonyult hosszú évszázadokon keresztül a jó minőségű borok készítéséhez. Az Óbudai Múzeum kiállításának vezérfonala a szőlőtermesztés, illetve a borkészítés.

Az óbudai vendéglátás aranykorában közel 800 kiskocsmá, vendéglő műkö-

dött a kerületben és a mai napig megmaradt ez a szám – 2010. évi adat szerint most is több mint 800 vendéglátóipari egység van Óbudán.

Ez a magas szám, persze nem meglepő. Óbudát az 1880-as évektől kezdték a kiskocsmák, kiskocsmák, kiskocsmák világnak nevezni, amely hosszú évtizedeken át tartotta magát. A soknemzetiségű, színes kultúrájú és vallású Óbuda, a szűk és kanyargós macskaköves utcák, a gránátalmafás és leanderes udvarok, a sramlizene, a könnyű borok vonzótták a környék és a főváros kikapcsolódni vágyó lakóit, művészeit.

Az Óbudai Múzeum és Könyvtár ezt a hangulatot mutatja be, a szőlőtermesztésen, a filoxérajárványon át, a kezdeti borkimérések, majd kiskocsmák, vendéglők, kávéházak, cukrászdák világán keresztül a látoga-

tóknak. A kiállításhoz tartozik egy 1930-as éveket idéző vendéglői enteriőr, ahol nemcsak a terített asztal, tálalószekrény, hanem a konyha és a kamra is megjelenik. Ennek a belső szobának egyik sarkában felidézzük az óbudai kocsmákra jellemző asztaltársaságok életét, amely egyben a kiállítás interaktív eleme, hiszen a látogatók leülhetnek az asztalhoz kártyázni, illetve társaságokat alapíthatnak.

Az időszaki kiállítás igazi kuriózumaként az egyes tár-

lókban megjelennek Óbuda híres szerelmesének és lakójának, az író Krúdy Gyulának személyes tárgyai is, amelyet a látogatóknak kell megtalálni. Az időszaki tárlat október 31-ig várja látogatóit.

A kiállításhoz különlegességként az óbudai vendéglátás történetét bemutató, 88 receptet tartalmazó helytörténeti füzet jelent meg, valamint elsőként az intézmények közül az Óbudai Múzeum gasztrobloggot is működtet, ahol az oldalra látogatók az óbudai kulináris élet érdekességeivel ismerkedhetnek meg.

H. P.



Vendéglői enteriőr az óbudai kiállításon (Óbudai Múzeum)

Nemzeti emléknapunk

Június 19-én, húsz éve történt



Pőrekocsikon szállították el a szovjet harckocsikat Záhonyig

Az utolsó szovjet katonavonat 1991. június 16-án, míg az utolsó szovjet katoná, Silov altábornagy, június 19-én hagyta el Ma-

gyarországot egy 1990. március 10-én, Moszkvában aláírt egyezmény alapján. Több mint százezer szovjet állampolgár – közü-

lük katona volt 44 668 személy – távozott országunk mintegy 60 katonavárosából (helyőrségeből) és hat repülőteréről. Egy év alatt 35 000 vasúti kocsit szállította vissza Szovjetunióba a Déli Hadseregcsoporthoz 27 ezer járművet, köztük 860

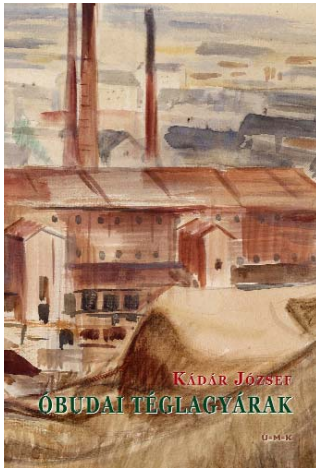
harckocsit, 600 önjáró ágyút, 1500 gyalogsági páncélozott járművet.

Távozásuk emlékére 2001-ben az Országgyűlés június 19-ét nemzeti emléknapná, június utolsó szombatját a Magyar Szabadság Napjává nyilvánította.

XII. Péter-Pál Nap

A Budafoki Péter-Pál Utca és Környéke Polgári Kör a XII. Péter-Pál Napi rendezvényét Budafokon, június 24. és 26. között tartotta. Programjuk 24-én du. 2 órakor a Tangazdaságban Schams Ferenc és Pettenkoffer Sándor emléktáblájának koszorúzásával kezdődött, amelyet fotókiállítás, a Budafoki Fúvósegyet műsorai, játékos helyismereti vetélkedő, sport- és gyermekprogramok, az Operaházy Borlovagok fellépése, stb. követett.

A háromnapos rendezvény jelentősége, hogy indirekt formában erősíti a Péter-Pál utcában és környékén élők lokálpatriotizmusát, és nem mellékesen a rendezvényen résztvevők személyi kapcsolatrendszerét.



Óbudai téglagyárak

A rómaiaktól napjainkig

bányai téglagyárak című kötete után – az Óbudán, illetve a mai III. kerület területén működött téglagyárak történetét ismerteti.

A helytörténeti munkák a helységek bemutatása során csak utalni tudnak egyes iparágak, pl. a téglagyártás helyi történetére. Ez a tanulmány a Hármashatár-hegy és a közeli térségben egykor működött téglakészítő helyek – több évszázados, vagy csak néhány éves – múltjába nyújt betekintést, folyamatosan utalva kora általános helyzetére, a történelmi eseményekre.

A kötetből az irattárak, térképtárak és más források adatai mellett egyes régi téglagyáros családok leszármazottaitól nyert ismeretek feldolgozása révén minden eddiginél teljesebb képet kapunk az óbudai téglagyártás történetéről.

A bevezető fejezetben a téglá és cserép történetéről, majd ezek Kárpát-medencei használatáról olvashatunk, a rómaiaktól a középkoron át, napjainkig. Az Óbudát ismertető fejezetben szó esik a cégbíroságok és társulatok működéséről, a szállítás, értékesítés gondjairól. Külön kitér a második világháború utáni „igazolások”, és az államosítás utáni évtizedek ismertetésére. A következő fejezetekben térképek, fotók, téglaképek segítségével ismerteti a tizenkét egykori

telephely, illetve az ott egymást követő „tulajdonosi generációk” történetét, a Szépvölgyi úttól Békásme gyeren át, a ma még működő utolsó, az egykori „Rozália” téglagyárig.

Az egyes fejezeteket bőséges jegyzetanyag, forrás-, irodalom-, képjegyzék és időrendi táblázat egészíti ki. Az A/4 formátumú, 310 oldal terjedelmű, 260 képet tartalmazó könyv 600 példányban jelent meg. A téglagyártás története iránt érdeklődők számára a szerző megkeresését javasoljuk (tel.: 387-6624, e-mail: jozsefkadar@gmail.com).

K. J.

Az Óbuda Baráti Kör rendezésében április 18-án mutatták be a Kiskorona utcai Óbudai Társaskörben Kádár József Óbudai téglagyárak című könyvét. A kötetet a megjelenést támogató Óbudai Múzeum Közalapítvány részéről Pintér Endre elnök és Gyimesi László titkár, a KÖH Műemlékvédelmi Tudományos Intézet részéről Lővei Pál művészettörténész méltatta. Ezt követően Kádár József részletesen ismertette tanulmányát, mely – öt évvel a szerző Kő-

Magyar szobrászok, szobrok ünnepe

Az Ybl Egyesület kezdeményezése

Az V. kerületi Erzsébet téren széles körű társadalmi összefogással rendezte meg az Ybl Egyesület május 29-én az Ybl Miklós alkotta Danubius-kútnál a Magyar szobrászok, szobrok, (épület)szobrászat ünnepét Izsó Miklós születésének 180 éves, halála napjának 136. évfordulóján. Az 1831 és 1875 között élt művész a 19. század magyar nemzeti szobrászatának legjelentősebb alkotója – legismertebb budapesti köztéri szobra a Huszár Adolfal közösen készített Petőfi-szobor.

A jó szervezésű rendezvényekhez hasonlóan itt is került zenei, irodalmi, szakmai előadásokra, köszöntőre... Érdekessége azonban, hogy hagyományteremtő jelleggel – egy év múltán ismét megrendezik. A programhoz kapcsolódva egy weblapot is létrehozta (www.szobraszatnapja.hu), amelyen keresztül lehetőség nyílt más magyar településeknek szobor/szobrász programjaikkal kapcsolódni megemlékezésükhöz.

A Mahunka házaspár szobra

Albertfalva mecénás bútorgyárosa

Az elmúlt évben a Mahunka kultusz tovább terebélyesedett Albertfalván. Kiderült, hogy egy Mahunkaszobor Budapest II. kerületében, a Mahunka villa kertjében áll, eléggé elhanyagolt állapotban. Erre egy idős asszony hívta fel Máté Róbert főorvos figyelmét, akivel Albertfalván egy rendelés alkalmával beszélgettünk. Az említett asszony még a gyermekkorában, édesanyjával járt a villában, és ott hallott a szoborról. A főorvos ezután felkereste az albertfalvi múzeumot, segítséget és tanácsot kérve, hogy hogyan lehetne a szobrot hivatalosan megszerezni, majd Albertfalva központjába, a Mahunka Imre

térre szállítani és felállítani. A gondolatot tett követte! Felvettem a kapcsolatot a kerületi önkormányzattal, és közel fél év alatt az ügy elintéződött. 2010. november 10-én, a kerület napján történt meg a szobor leleplezése, amely a neves szobrász, Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotása.

Az ünnepség napján Hoffmann Tamás polgármester megköszönte, hogy az albertfalviak milyen példamutatóan ápolják a helyi hagyományokat, és jó dolognak tartotta, hogy az itt élő lokálpatrióták minden nevelési lehetőséget kihasználnak az ifjúság ismereteinek bővítésére, lakóhelyük múltjának megismerésére.

Máté Róbert főorvos beszédében kitért arra, hogy az 1850-es években több neves asztalosműhely működött Albertfalván, és a Mahunka család munkássága is innen indult el, és hálózta be egész Európát. Mahunka Imre munkásságáért 1900-ban a párizsi világkiállításon aranyérmeket kapott bútoraiért. Elnyerte a császári és királyi udvari szállító címet. Mahunka Imre 1923. szeptember 23-án

hunyt el. Síremléke a Kerepesi temetőben található. Az említett villa 1925-ben épült. Özvegye 1931-ben ajándékozta – férje emlékére –, hogy a szegény sorsú gyerekek számára legyen üdülési lehetőség. Mahunka Imréné 1932. május 12-én halt meg, a férje mellett nyugszik. A villa a második világháború kezdetéig gyermeküdülőként működött. Ennek kertjében állt a Mahunka házaspár



szobra. Mahunka Imréről 2000-ben tereket neveztek el Albertfalván, melyet a XI. kerületi önkormányzat emléktáblával jelöl. Erre az alkalomra készült el az Albertfalvi Helytörténeti Gyűjtemény és Iskolamúzeumban a Mahunka emlékkiállítás.

Albertfalva nyugalmazott plébánosa *Verbényi István* kanonok is méltatta az eseményeket, Albertfalva történelmi pillanatait felidézve. „Ilyenek voltak: 1828 – az első iskola létrejötte a településen; 1859. október 28-a Mahunka Imre születése Albertfalván. 1884-ben kötött házasságot Mahunka Imre Kovács Adéllal. Történelmi pillanat volt, végakaratumnak a megfogalmazása, hogy vagyunk 58%-a az építendő katolikus temp-

lomé legyen, mely 1941. október 5-én teljesül, mikor a templomot felszenteli Shvoy Lajos püspök. Hálából ettől kezdve minden évben halottak napja körül, szentmiséket végeznek. Történelmi pillanatokban nem volt hiány: négyen írták meg Albertfalva történetének egy-egy részét: Halabuk József, Kocsisné Koloszárd Judit, Hoffmann Pál (a jelenlegi polgármester édesapja), valamint Virt László. A számtalan tanulmány mellett az itteni pezsgő életről tesz tanúságot Beleznay Andor igazgató által szervezett helytörténeti gyűjtemény, melynek a jelentőségét az itt lakók gyorsan felismerték. Történelmi pillanat volt, amikor egy véletlen folytán előkerült az itt álló szobor. A szobormű a bol-

dog házaspárt örökíti meg, és álljon példaként az utókor nemzedékének, mint a példátlan szorgalom, takarékosság, becsületesség, vallásosság és hazafiság szimbóluma. Hálás köszönetünket fejezzük ki a kerület volt és jelenlegi vezetőinek, akik áldozatos tevékenységükkel előkészítették a mai ünnepi alkalom megvalósulását: Máté Róbert főorvosnak, aki a szobrot elhagyatottságában felfedezte, Beleznay Andor múzeumigazgatónak és Szebeni Dórának, a kulturális ügyek felelősének.”

Az ünnepi beszédek végeztével a jelenlévő szervezők megkoszorúzták a szobrot, majd zenekari kísé-



A Mahunka-szobor, Kisfaludi Strobl Zsigmond alkotása

rettel közösen énekeltek el a Himnuszt.

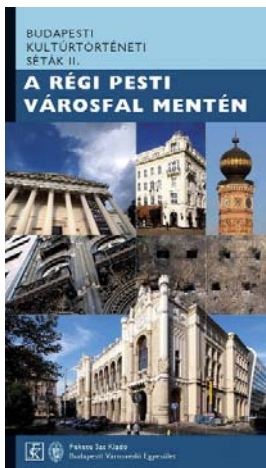
Beleznay Andor

„A régi pesti Városhal mentén”

Budapesti kultúrtörténeti séták II.

A Budapesti Kultúrtörténeti Séták első köteté az Andrássy útról nyújtott látványos panorámát az olvasóknak. Mostani kiadványukban a Fekete Sas Kiadó a Budapesti Városvédő Egyesülettel karöltve a város történeti múltjának és épített örökségének tárházából a régi pesti városhal nyomait kutatja.

Zsigmond király a várost a Dunától vaslánccal akarta elzárni, s erre a célra rengeteg tornyot kezdett építtetni a parton, mely már „három dárdát elérő volt”, azaz: a magassága ezt is meghaladta, amikor az építését abba hagyták, habár a hozzá szükséges kövek körülötte heverték.



Aeneas Silvius, a későbbi II. Pius pápa 1444-ben még azt írta, hogy Pestnek se várfalai, se kitűnő épületei nincsenek, de Hunyadi Mátyás alatt (1471) már körülkerített városról olvashatunk. Ő hívta be a nagy tapasztalattal rendelkező olasz várépítőmestereket a védművek kialakítására, hogy az egyre fenyegetőbb török támadás ellen védve legyen a város.

A törökök kiűzése után (1686) gyors fejlődésnek indult település egyre szűkebbnek érezte a bástyafalakat és rondellákat, amelyek amúgy is elveszítették jelentőségüket. A falak áttörésére, a kapuk lerombolására egy évszázaddal ké-

sőbb került sor, hogy a falakon kívül épült új városrészekkel a régi város össze tudjon kapcsolódni.

Az erődített középkori városnak ma már szinte semmi nyoma Pesten. A város e kőbe zárt emléke csak itt-ott tűnik elő, s az is csendben szunyad a házfalakban, vagy a méteres földréteg alatt. Nyomvonalát végigjárva mégis kirajzolódik a régi Pest, érzékelhetővé válik az óváros fogalma, s a zárt kapuk mögött, az udvarok rejtekén felfedezhető az ódon hangulat.

A belvárost határoló belső körút a Deák Ferenc utcától a Vámházig, a várfal tövében húzódó vizesárok feltöltésével jött létre. A 19. század elejétől kezdve végig a Kiskörút ívén impozáns közintézmények és magánpaloták sora épült a városhalra tapadva vagy közvetlenül a városhal peremén.

A múlt és jelen figyelmet érdemlő épületei közül válogattak szerzői (*Csontó Sándor, Holló Szilvia Andrea, Götz Eszter, Zádor Judit*) a kötetbe, és ahogy az egy könnyed sétánál lenni szokott, néhány esetben egy-egy érdekes vagy fontos ház bemutatása végett kissé letértünk az útvonalról. A városhal árnyékából száz év előtti jeles alakok tűnnek elő, számos kultúrhistoriai érdekesség és építéstörténeti adalék sorakozik fel, és láthatóvá válnak a legutóbbi évtizedek pozitív és negatív lenyomatai.

A sorok között megmutatkozik a történelmi és politikai fordulópontokra reflektáló pesti polgárság és a város, falakat és rendszereket túlélő folyamatos fejlődése. A könyv 280 oldalán hosszabb-rövidebb leírást, a szövegblokkok tömörségét gondosan válogatott friss fotók és archív képek oldják.

BVE

Múzeumok majálisa 2011

120 múzeum a Múzeumkertben

A Múzeumok Majálisa a Múzeumi Világnaphoz legközelebb eső hétfvégén, május 21–22-én zajlott le. Az immár tizenhatodik alkalommal megrendezett programsorozaton a Magyar Nemzeti Múzeum kertjében közel 90 helyszínen 120 múzeum mutatkozott be.

Az ICOM (Múzeumok Nemzetközi Tanácsa) ez évi jelmondatával, melyet a Múzeumok Világnapja, május 18-a kapcsán tett közzé, a Múzeumok és Emlékezet gondolat jegyében hazai és határon túli közgyűjtemények mutatták meg egyedi arculatukat. A lengyel vendégmúzeum Tarnówból, fotók és fotóművészek, lovagi torna, aerobik, étel-különlegességek, koncertek szóra-koztatták az érdeklődőket.

A fővárosi közgyűjtemények sorában találkoztunk a Budapesti Történeti Múzeum és Budapest Főváros Levéltárának sátrával, a helytörténeti gyűjtemények közül Angyalföld, Ferencváros, Hegyvidék, Kispest, Óbuda, Újpest és a XVIII. kerület várta az érdeklődőket. Színes programokkal fogadták a látogatókat. A személyessé tehető történelem iránt érdeklődők kiállítások, könyvbemutatók, izgalmas múltidéző képek sorával találták szemben magukat. A kisebbek addig különböző játékos gyermekfoglalkozások (kirakók, kifestők), izgalmas vetélkedők részesei lehettek, de akár nyomdászati eszközöket is kipróbálhattak.



Színes programok várták a látogatókat (Fotó: Kovács Ivánné)

Szombat délelőtt a megnyitó program keretében kerültek kiosztásra az Év Múzeuma 2010. és az Év Kiállítása pályázat díjai is. A budapesti *Semmelweis Orvostörténeti Múzeum* a komplex fejlesztésért, a megújult szemléletű, közönségbarát, széles látogatói réteghez eljuttatott időszakos és vándorkiállításokért vehette át *Az Év Múzeuma 2010* díját. A kiállítás díját a szentendrei Szabadtéri Múzeum

észak-magyarországi falu tájegysége nyerte.

Az idén igazán kegyes volt az időjárás a kiállítókhoz és látogatókhoz egyaránt. Gyönyörű napos időben a közel 15 000 fős közönséget még a késő délutáni órákban beköszöntött zápor sem zavarta meg. Jövőre veletek ugyanitt! – köszöntéssel váltunk el, reméljük hasonló körülmények között így is lesz!

– szöllősy –



Budapest XVI. kerületében újabb jelét adta az önkormányzat annak, hogy mennyire komolyan veszi a helytörténetet. A Sashalmi sétányon újonnan kialakított parkban, ahol egykor a HÉV zötyögött a Nagycicsei állomást Rákosszentmihálylyal összekötő síneken, mára piros virágú gesztenyefasort ültetett.

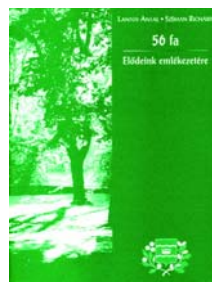
Pontosan 56 fát, ezek minden egyes törzse egy-egy neves előd tisztelőtére

Helytörténeti emlékfásor

Múltápolásból jelesre vizsgáztak

növeszti lombkoronáját az ég felé. Árpádföld, Cinkota, Mátyásföld, Rákosszentmihály és Sashalom történetének Budapest egyesítése, 1950 előtti közszereplői: a négy nagyközség és az önállóságot nem nyert Árpádföld jeles mecénásai, jegyzői, bírói, lelkeszei, iskolagazdái, művészei, sportolói kaptak emléktáblát a fák tövében.

Az egyedülálló emlékfásor írásos megörökítésére szin-



tén az önkormányzat gondozásában megjelent egy füzetecske, amelyben *Lantos Antal* és *Széman Richárd* helytörténetesek rövid életrajzzal és egy-egy fényképpel mutatják be a fasorban táblát kapott neves elődöket. Az emlékfásor avatásán, június 3-án, *Kovács Péter* polgármester és napjaink neves közéleti személyiségei egyenként leplezték le az emléktáblákat.

Sz. R.

Gratulálunk



Budapest Főváros X. kerület Kőbányai Önkormányzat „Kőbányáért” díjjal tüntette ki *Bihari Józsefet*, a Kőbányai Helytörténeti Gyűjtemény vezetőjét, a Budapesti Honismereti Társaság Elnöksége tagját. Kitüntetését június 23-án, a Körösi Csoma Sándor Kőbányai Kulturális Központban adták át.

Felelős szerkesztő: Gábrriel Tibor
Szerkesztőbizottság:

Breinich Gábor, Buda Attila, Róbert Péter, Sándor P.Tibor, Sipos András.
Alapította a Budapesti Honismereti Társaság és a Budapesti Történeti Múzeum.
Kiadja a *Budapesti Honismereti Társaság*
(1043 Budapest, Berda József u. 48., tel.: 370-0652,
e-mail: bphnt@upcmail.hu, internetes változat: www.bphnt.hu)
Nyomás: Kolofon Kft., ISSN 1418-4273



Ingyenes lapunk kereskedelmi forgalomba nem kerül, megtalálható a budapesti kerületek múzeumaiban, helytörténeti gyűjteményeiben, Budapest Főváros Levéltárában, a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár kerületi fiókjában és a Budapesti História előadóján. A Nemzeti Kulturális Alap támogatásával készült kiadványunk.